

**PRIOLOG BIOGRAFIJI JOSIPA ANDREISA:
PISMA DRAGOTINU CVETKU**

NATAŠA CIGOJ KRSTULOVIĆ

*Muzikološki inštitut,
Znanstvenoraziskovalni center SAZU
Novi trg 2
SLO — 1000 Ljubljana*

UDK/UDC: 78.072(044)Andreis+Cvetko

Izvorni znanstveni rad/
Original Scientific Paper
Primljeno/Received: 4. 2. 2009.
Prihvaćeno/Accepted: 15. 6. 2009.

Nacrtak

U Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici (Narodna in univerzitetna knjižnica) u Ljubljani pohranjena su četrdeset i dva pisma hrvatskog muzikologa Josipa Andreisa upućena slovenskom kolegi Dragotinu Cvetku. Dopisivali su se tijekom gotovo četiri desetljeća — najranije sačuvano pismo potječe iz prve poslijeratne godine, a posljednje je pisano 1981. godine, nekoliko mjeseci prije Andreisove smrti. Iako sadržaj većine pisama ne nadilazi obavijesnu

razinu i samo uzgred i fragmentarno izražava autorove poglede na glazbu i aktualna glazbena događanja, korespondencijska građa predstavlja uvjerljiv dopunski izvor za Andreisovu biografiju, a na poseban način osvjetljava i probleme početaka i razvoja muzikologijske struke u poslijeratnoj Jugoslaviji.

Ključne riječi: korespondencija, Josip Andreis, Dragotin Cvetko

U sklopu opsežne korespondencije slovenskog muzikologa Dragotina Cvetka (1911.-1993.), koja je pohranjena u Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici (Narodna in univerzitetna knjižnica) u Ljubljani,¹ sačuvana su i četrdeset i dva pisma njegova hrvatskog kolege po struci Josipa Andreisa. Ova raspoloživa građa najvjerojatnije ne obuhvaća sva pisma koja je Andreis uputio Cvetku, što možemo zaključiti već

¹ Ostavštinu Dragotina Cvetka Narodna i univerzitetna knjižnica primila je od obitelji Cvetko na dar u rujnu 1996. Pored notnih izdanja, obimne muzikološke literature, radnih bilješki i novinskih izvora obuhvaća i opsežnu korespondenciju sa otprilike 3000 jedinica. Među njima su sačuvana pisma brojnih domaćih i inozemnih muzikologa te glazbenika, među njima Donalda J. Grouta, Egona Wellesza, Wolfganga Boettichera, Zofie Lisse, Dragana Plamenca, Miloša Velimirovića, Maria Drage Šijanca, Vinka Globokara i drugih.

iz početna navoda u prvom, najranijem od sačuvanih pisama, datiranom s 1. siječnjem 1946.: »Vaše sam pismo od 21. XII. 1945. primio, pa mi je veoma ugodno, da ste me se nakon nekoliko godina, otkako ste mi bili poslali građu za slovensku muziku, ponovno sjetili.«² Poznanstvo očito seže već u predratno vrijeme, ali do preciznijeg podatka o vremenu i prigodi u kojoj su se osobno upoznali nije bilo moguće doći. Dopisivanje je s kraćim ili dužim prekidima trajalo sve do Andreisove smrti; zadnje je pismo datirano sa 16. lipnjem 1981. U relativno dugom korespondencijskom razdoblju — ono obuhvaća skoro četiri desetljeća — učestalost je pismenih veza između Andreisa i Cvetka bila u pojedinim godinama različita. Dopisivanje nije bilo stalno, niti u svim godinama jednako intenzivno. Iz pojedine se godine sačuvalo prosječno od jednoga do najviše pet pisama, iz nekih godina ili kraćih razdoblja nijedno. Tako u sačuvanoj građi nema pisama iz godina 1947., 1955., 1956., 1958-61., 1965., 1967., 1971-72., 1974-75., 1977., 1980. Najduži, trogodišnji prekid trajao je između 1958. i 1961. Razlog takvom prigodnom dopisivanju proizlazi iz činjenice da je odluka za pismeni saobraćaj, u vrijeme kada pisma nisu više predstavljala jedino sredstvo komunikacije, svakoga puta ovisila o praktičnosti pojedine prigode. Prvenstvena je namjena pisanja bila javljanje hitnih informacija, na što ukazuje i način Andreisova pisanja, često suhoparno stenografski. Funkcionalnost i Andreisov ustaljeni način dopisivanja uočljivi su na prvi pogled. Na njih ukazuju već vanjski oblik i dužina pisama — od jedne do stranice i pol, jednako u toku svih godina dopisivanja. Nisu se ni rukopis ni način izražavanja u toku skoro četiri desetljeća bitno promijenili, ispravaka ima malo. Pisma su većinom pisana rukom i tintom, posljednja i kemijskom olovkom, samo rijetka pisaćim strojem.

Nažalost nije poznata sudbina pisama koje je Cvetko slao Andreisu. Uvid u njihov sadržaj omogućio bi potpuniju rekonstrukciju situacije i možda monografsku objavu prepiske, u skladu s ustaljenom praksom izdavanja. Kako bi objava djelomično sačuvane korespondencije, dakle svih Andreisovih pisama s komentarima, opsegom premašila namjenu priloga koji se objavljuju u ovom časopisu, smisleno je odlučiti se za sumarni prikaz koji će u glavnim potezima ocrtati sadržaj pisama i vezu između dvojice sudionika u prepisci. Dragocjeni su izvori pri tome bili Cvetkova autobiografija³ i nedavno objavljena Cvetkova prepiska s Petrom Konjovićem, u redakciji Katarine Bedine.⁴

² Iz sadržaja prvog sačuvanog pisma možemo zaključiti da su se Andreis i Cvetko upoznali već prije objave Andreisove knjige *Povijest glazbe*, u koju je autor namjeravao uključiti i spomenutu građu za povijest slovenske glazbe, dakle još prije 1942. Tu je građu Andreis vjerojatno koristio i u svojim predavanjima iz povijesti slovenske glazbe na zagrebačkom konzervatoriju, gdje je u drugom semestru školske godine 1945/46. predavao povijest slovenske glazbe u okviru predmeta »povijest južnoslavenske muzike«.

³ Usp. Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, Slovenska matica, Ljubljana 1995.

⁴ Usp. Katarina BEDINA: *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Cvetkom in Petrom Konjovićem (1949-1968)*, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana 2007.

»Uvijek sam Vas smatrao prvim muzikologom Jugoslavije« (20. 3. 1979.).
Odnos sudionika u prepisci

Svojim nastojanjima da stvore temeljnu stručnu literaturu, svojim radom u visokoškolskoj nastavi i odgojem novih generacija povjesničara glazbe Cvetko i Andreis, pripadnici iste generacije, ubilježeni su u današnjoj svijesti o razvoju nacionalne muzikologijske struke kao njezini utemeljitelji. Čini se smislenim spomenuti neke sličnosti na početku njihova profesionalnog puta. Zajedničko im je, pored glazbenog, i šire humanističko obrazovanje koje su bili stekli studijem na sveučilištu.⁵ Obojica su se u mladosti bavili i skladanjem — Cvetko se nakon završena studija na ljubljanskom konzervatoriju u skladanju usavršavao nekoliko mjeseci u Pragu — ali su kasnije svoje zanimanje usmjerili prema glazbeno-povijesnim odnosno muzikologijskim istraživanjima. Obojica su osim toga u mladosti pisali koncertne i operne kritike, razmišljali o tome kakva bi kritika morala biti, pa čak u istoj godini objavili napise o problemima odnosno uvjetima za nastanak relevantne kritike umjetnosti.⁶ Na počecima svog rada u struci započeli su se obojica potvrđivati kao pisci muzikologijski usmjerenih napisa. Zanimala ih je estetika; Andreis je početkom četrdesetih godina prošloga stoljeća objavio svoj *Uvod u glazbenu estetiku*, a Cvetko je u isto vrijeme predavao povijest estetike glazbe na ljubljanskoj Akademiji za glasbo. Osim sličnih ishodišta, pa i prvih rezultata njihova rada u struci — obojica su autori prvih opsežnijih pregleda nacionalnih povijesti glazbe, Andreisa i Cvetka je povezivao i interes za suvremene tokove glazbe. Obojica su se trudili unaprijediti i razviti muzikologijsku struku i izlagali su svoje ideje o tome u člancima o zadaćama znanosti o glazbi. Razlike u njihovu djelovanju proizašle su iz kasnije stečenih znanja i iskustava, kao i iz različitih osobnih naguća, o čemu, u naznakama, svjedoči i sačuvana prepiska.

Njihov je odnos obilježen međusobnom profesionalnom i osobnom naklonošću. Ona se iščitava već iz uvodnih obraćanja u Andreisovim pismima Cvetku: »Poštovani gosp. kolega«, »Uvaženi dragi kolega«, »Dragi kolega«, kao i iz potpisa na kraju, najčešće »odani vam kolega JAndreis«. I nakon dugogodišnjeg poznanstva Andreisov način komuniciranja sa Cvetkom ostaje jednako suzdržan. Razlogom možemo smatrati neke značajke njegove osobnosti, kao i veliko poštovanje Cvetkova rada, njegove osobne samosvijesti i uvjerljivosti u pitanjima struke, što je na Andreisa ostavljalo snažan dojam, o čemu je razgovarao i s Konjovićem.⁷ U mišljenju koje je Andreis godine 1962., na molbu ljubljanskog

⁵ Cvetko je 1936. diplomirao pedagogiju sa logikom i etikom na Filozofskom fakultetu, a 1937. stekao i diplomu na Visokoj školi državnog konzervatorija u Ljubljani. Disertacijom *Problem obćega muzikalnoga vzgajanja ter izobraževanja* (Problem općeg glazbenog odgoja i obrazovanja) bio je 1938. promoviran u doktora filozofije.

⁶ Usp. Josip ANDREIS: O preduvjetima ispravne glazbene kritike, *Hrvatska revija*, 13 (1940) 11, 592 - 594 i Dragotin CVETKO: Problemi umetnostne kritike, *Ljubljanski zvon*, 60 (1940) 11 - 12, 582 - 586.

⁷ Konjović je pisao Cvetku 11. prosinca 1951.: »U Zagrebu smo bili četiri puna dana. Između ostalih, sastao sam se i sa prof. Andreisom: imali smo poduži razgovor [...], u kome je, naravno, bilo mnogo razgovora i o Vama: on Vas, video sam, veoma ceni.« I 18. prosinca 1951.: »Na Andreisa učinili ste jaku impresiju, pun je hvale o Vama i Vašoj личности.«

Zagreb, 20. 3. 1979.

Dragi kolego,

Velika vam hvala na pismu, za sedamdesetu godinu života: za tople riječi koje ste mi tom prilikom uputili. Uvijek sam radio kako sam najbolje znao i mogao, pa ako sam ponekad i pomogao, to mi je najbolja nagrada.

Planova za rod imam, ali je godina puna a mogućost i boljši; pa ne znam koliko da stići napoviti.

Čitajući vaša priopćenja kojima ste me obavljali, ne mogu a da ne pomislim na Vas, na Vašu bogatu i plodnu život, na vaša Vaša brojna djela zbog kojih sam Vas uvijek smatrao prvim muzikologom Jugoslavije. Također ste za mene i danas: također ćete u mojim sjećanjima uvijek ostati.

Hvala, dragi kolego, još jednom.

Srdačne pozdrave sake

Vam Vas

Josip Andreis

Sl. 1: Pismo Josipa Andreisa Dragotinu Cvetku od 20. ožujka 1979.

Filozofskog fakulteta, poslao kao prilog postupku za Cvetkov izbor u zvanje redovitog profesora na tada novoustanovljenom Odjelu za muzikologiju,⁸ stoji formulacija da je Cvetko »vodeći muzikolog u Jugoslaviji«. A u zahvali za čestitku u povodu njegova sedamdesetog rođendana Andreis 20. ožujka 1979. piše: »Čitajući sva ona priznanja kojima ste me obasuli, ne mogu a da ne pomislim na Vas, na Vaš bogati i plodni život, na sva Vaša brojna djela zbog kojih sam Vas uvijek smatrao prvim muzikologom Jugoslavije.« (sl. 1)

Andreisa su novoobjavljeni Cvetkovi radovi, koje je od njega primao, uvijek oduševljavali i u pismima zahvale bili obasipani superlativima. Kada mu je Cvetko poslao svoju prvu objavljenu monografiju o Risti Savinu,⁹ koja je objavljena godine 1949. u Ljubljani, Andreis se 31. prosinca 1949. autoru zahvalio u pismu: »To je rad velike vrijednosti [...]. Vi ste djelu pristupili s potrebnom naučnom akribijom, strogošću i točnošću, kao i s drugim preduvjetima za rad ove vrste, a to su u prvom redu dar zapažanja za osobine umjetnikova stvaralaštva, te sposobnost preglednog, jasnog izlaganja. Vaši uži zemljaci, kao i svi Jugoslaveni, muzičari i prijatelji muzike, moraju Vam doista biti zahvalni za Vašu monografiju. U takve spadam ponajprije ja sam [...].« Tri godine kasnije Andreis je za *Slovensku glasbenu reviju*¹⁰ napisao recenziju Cvetkove monografije o Davorinu Jenku,¹¹ koja je objavljena 1952. u Beogradu. U uvjetima nedostatka izvornih muzikologijskih radova u jugoslavenskom prostoru smatrao ju je značajnim obogaćenjem domaće literature o glazbi, jer je tada bila (tek!) četvrta u nizu izvornih monografija u tadašnjoj Jugoslaviji, koju je pokrenula Srpska akademija znanosti i umetnosti na čelu sa Konjovićem.¹² Pohvalio ju je kao »inventivan znanstveni rad«, ispunjenje »dosta delikatne i komplicirane zadaće«.¹³

⁸ Zanimljivo je da je Andreis bio jedini muzikolog među recenzentima. Mišljenje za Cvetkov izbor u zvanje redovitog profesora uputili su tada Filozofskom fakultetu još trojica slovenskih znanstvenika: France Stele, Janko Kos i Fran Zwitter. Usp. Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, 178.

⁹ Ne iznenađuje da je Cvetko za prvu monografsku studiju odabrao upravo ovog slovenskog skladatelja. Kao Osterčeva učenika zanimalo ga je prije svega ono što je u glazbi napredno. Njegovao je osobne kontakte s različitim skladateljima i s njima raspravljao o suvremenim glazbenim tokovima. U svojim je uspomnama zabilježio da se sa Savinom više puta susretao u njegovom rodnom gradu Žalcu, gdje su razgovarali o značajkama Savinova glazbenoga stavka. Usp. Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, 140.

¹⁰ *Slovensku glasbenu reviju* izdavalo je Društvo slovenskih skladatelja u godinama 1951.-1960. Urednici su bili skladatelji Marijan Lipovšek i Matija Bravničar. Časopis je imao i notni prilog, u kojem su se objavljivala izvorna suvremena glazbena djela.

¹¹ Cvetko je monografiju o skladatelju slovenskog porijekla Davorinu Jenku, koji je veći dio života djelovao u Beogradu, napisao na poticaj Petra Konjovića. Objavljena je 1952. u izdanju Srpske akademije nauka i umetnosti. Usp.: Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, 147.

¹² U recenziji Cvetkove monografije o Davorinu Jenku Andreis je zapisao: »Treba pozdraviti svako nastojanje da se postupno popune bar neke od mnogih praznina na području naše glazbene literature.[...] Bila je doista potrebna, ali ne i laka zadaća napisati monografiju o Jenku. Dr. Cvetko, koji je već svojim dosadašnjim studijama, a u prvom redu radom o Risti Savinu (1949) pokazao da ima sve preduvjete za ispunjenje te dosta delikatne i komplicirane zadaće [...], pristupio je radu savjesno i strpljivo, uloživši u njega svo svoje znanje i iskustvo.« Usp. Josip ANDREIS: Pomembna obogatitev domaće glazbene literature. Dr. Dragotin Cvetko: Davorin Jenko in njegovo doba — Izdanje Srpske akademije znanosti, Beograd 1952, *Slovenska glasbena revija*, 1 (1952) 3-4, 77.

¹³ *Ibid.*

Iz Cvetkovih navoda u pismima Konjoviću razvidno je da je naklonost sudionika u prepisci bila obostrana. Cvetko piše Konjoviću 2. prosinca 1952.: »Pre nedelju dana bio je ovdje g. Andreis, došao je sa studentima slušati Beethovenovu IX. simfoniju, koja je bila škandalozna! Proveli smo čitav dan zajedno. Krasan je čovjek, mnogo smo razgovarali.«¹⁴ Pozitivna je bila i Cvetkova recenzija Andreisove knjige *Historija muzike*, objavljena u *Slovenskoj glasbenoj reviji* godine 1953. Cvetko je pohvalio Andreisovu sistematičnost i razumijevanje razvojnih procesa pomoću komparativne metode, pridodati izbor literature koja ima »instruktivnu važnost«, primijetio je »jasan i svjež način pisanja« i istakao lijepu opremu s opsežnim ilustrativnim materijalom.¹⁵ Osim novih izdanja svojih radova Andreis je Cvetku, na njegovu molbu, povremeno slao i neke podatke u vezi sa hrvatskom glazbom.¹⁶

»[...] već i zato što i studenti i ljubitelji muzike moraju konačno dobiti u ruku novo izdanje djela koje je davno rasprodano.« (14. 9. 1964.)

O pedagoškom radu, pisanju Historije muzike i Povijesti glazbe

Sadržajno relativno skromna prepiska odnosi se uglavnom na profesionalnu sferu, osobni kontakti bili su ograničeni manje više na pozdrave obitelji i uljudna pitanja o zdravlju. Ali pisma sadrže neke podatke koji se odnose na studij povijesti glazbe na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, na kojoj je Andreis predavao nakon rata, te zabilješke koje se odnose na možda ne pretjerano značajne ali za povijest kulture zanimljive fragmentarne činjenice povezane s nastajanjem i distribucijom *Historije muzike*, kao i pojedine opaske vezane za njegov urednički rad u *Muzičkoj reviji* i pri pripremi prvog izdanja *Muzičke enciklopedije*, uz povremene navode o njegovim planovima za rad.

Obojicu su naime nakon rata povezivala nastojanja da poboljšaju i obogate program studija povijesti glazbe u okviru ljubljanske Akademije za glasbo odnosno zagrebačke Muzičke akademije gdje su predavali. Čini se da je tada zanimanje za studij povijesti bilo relativno skromno, jer je Andreis pisao Cvetku 7. listopada 1950. da su na odjel primili tri kandidata a isto toliko ih nije prošlo. U pismu je odgovorio i na Cvetkovo pitanje o uvjetima primanja — tada su u Zagrebu bili na studij povijesti glazbe primani kandidati sa završnim ispitom srednje glazbene škole — i ujedno najavio da će počevši od iduće godine primati samo kandidate sa gimnazijskom maturom. Andreisova primjedba govori o njegovoj želji da kandidati u ishodištu raspolažu širim znanjem i tako budu bolje pripremljeni za studij u

¹⁴ Katarina BEDINA: *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Cvetkom in Petrom Konjovičem (1949-1968)*, 214.

¹⁵ Dragotin CVETKO: Josip Andreis: *Historija muzike*, *Slovenska glasbena revija*, 2 (1953) 1-2, 23.

¹⁶ Tako je Andreis, uz pismo od 12. prosinca 1952. Cvetku poslao popis značajnih djela objavljenih u Hrvatskoj 1952. (popis nije sačuvan među prepiskom), 24. siječnja 1953. popis opera i baleta koje je zagrebačko kazalište izvodilo od 1925. do 1953., te 10. kolovoza 1953. popis praižvedbi u Hrvatskoj od 1. 1. 1953. do 1. 8. 1953.

smjeru muzikologije, koja je pored područja povijesti glazbe zahvaćala i druga područja humanističkih znanosti. U vezi sa studijem povijesti glazbe zanimljivo je i prvo veće savjetovanje o radu triju jugoslavenskih muzičkih akademija (u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani) koje je godine 1949. na Bledu organizirao Savezni forum za kulturu i prosvjetu a koje Andreis u pismu samo spominje, dok ga se Cvetko bolje sjećao.¹⁷ Na tom su skupu bile određene zadaće, način izvođenja i ideološka orijentacija programa studija povijesti glazbe. Andreis obavještava Cvetka u pismu od 12. listopada 1949. da je sadržajne smjernice zajedničkog programa studija povijesti glazbe, koje su iz Beograda primili predstavnici svih republika, već vratio, ali ne objašnjava kakve su te primjedbe bile.

Za predmet »historija južnoslavenske glazbe«, koji je bio uključen u spomenuti važeći zajednički program, nedostajala je osnovna literatura; taj se veliki nedostatak osjećao u svim republikama federativne Jugoslavije. Već u prvoj poslijeratnoj godini Andreis je 2. siječnja 1946. pisao Cvetku da će u drugom semestru predavati i povijest slovenske glazbe te se raduje knjizi koju Cvetko namjerava objaviti kod nakladnika u Novom Sadu. Do toga nažalost nije došlo, pa se Andreis vjerojatno morao poslužiti parcijalnim, do tada objavljenim člancima o slovenskoj glazbi¹⁸ i građom koju mu je za pripremu *Povijesti glazbe* poslao Cvetko. Za tu Andreisovu knjigu pokazao je zanimanje i Cvetko. O tome svjedoči navod iz gore spomenuta pisma, u kojem autor na Cvetkov upit javlja da je knjiga već krajem 1943. bila rasprodana i da se može naći samo u antikvarijatu. Na ljubljanskoj Akademiji za glasbo¹⁹ se tada koristio interni studijski materijal koji je pripremio i u obliku skripata objavio Vilko Ukmar. Ta je građa bila uključena i u prvu opširniju opću povijest na slovenskom, u *Zgodovinu glasbe*. Uz Vilka Ukmara u njezinoj su pripremi sudjelovali i Dragotin Cvetko i Radoslav Hrovatin.²⁰ Ovaj sažeti pregled opće glazbene povijesti dopunjen je posebnim osvrtom na slavenske glazbene kulture. Najopsežniji dio opće povijesti i poglavlje »Slaveni u zapadnoj glazbenoj kulturi« napisao je Ukmar. Vjerojatno se u pogledu hrvatske glazbe savjetovao s Andreisom, jer ovaj u pismima Cvetku često preko njega upućuje pozdrave Ukmaru.

Uz temeljnu literaturu na slovenskom jeziku, na ljubljanskoj su Akademiji za glazbu koristili i pomoćnu, dodatnu literaturu na drugim jezicima. Nakon što je

¹⁷ Cvetko je dojmove s tog savjetovanja na Bledu 1949. podrobnije opisao; bili su naime neprijatni, jer je njegov prikaz povijesnog razvoja estetičke misli o muzici kod ideološki isključivih predstavnika ministarstva izazvala negativnu reakciju i posljedično dovela do zaključka da se estetika briše iz programa. Usp. Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, 146-147.

¹⁸ Predratni su slovenski glazbeno-povijesni napisi prigodnog, više publicističkog nego znanstvenog karaktera.

¹⁹ Na Akademiji za glasbo, osnovanoj 1939. i proizašloj iz konzervatorija, nakon rata studij povijesti glazbe je osuvremenjen; otvoren je i znanstveni odjel, s dva poddjela: za povijest glazbe i za glazbeni folklor. Nakon smrti folklorista Franca Marolta godine 1951. oba su poddjela spojena u jedinstveni odjel za povijest glazbe koji je vodio Cvetko i koji je u Ljubljani privukao i studente iz drugih republika poslijeratne Jugoslavije.

²⁰ Usp. Vilko UKMAR — Dragotin CVETKO — Radoslav HROVATIN: *Zgodovina glasbe, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1948.*

Zagreb, 14. IX - 1964.

Dragi kolego,

Upravo sam primio Vaše pismo pa
 Vaš odlučni odgovorom i bi se stvar postala
 hitna. Pozvao me je da se u ovom pogledu na-
 pišem disertaciju o Vatroslavu Lisinskiu i žuan
 da će uložiti veliki trud u njeno izradu.

Shvaćam i Vašu želju da ne komitujem očajem i
 obznanu disertacije koju ~~je~~ ja sam obavio, po rasu Van
 Jaista poverenju na taj posao, jer kao što ste
 ste se već malo izabrali i predložili mi da odem
 u komisiju.

Najbolje i pravo najbrže rešenje, taj predlog ne
 mogu prihvatiti. Ja sam na II godišnjicu napisao
 "Historije muzike" ~~u okviru~~ go kroz nekoliko
 meseci dovršiti, ne samo toga što me veče
 rok u aporovi i izdavaču, već i foto i stu-
 denti i ljubitelji muzike moraju biti
 dobiti. u rukama novog izdavača djela koje se dosta
 razprodalo. S obzirom na to da se priprema-
 nje tog novog izdavanja golemo posao, ja se
 mislim drugom ne mogu baviti, dok to ne
 završim. Može raditi koji naravno obzire i
 go ne ne smajem opterećivati. Oni koji opra-
 vaju radni kapaciteti moraju iskoristiti sa-
 mo za pripremanje novog izdavanja a to znači
 da priđe 5-6 meseci, ne bih mogao prihvatiti
 nikakvo nov posao. Tada mi je da Vaš moram
 molbu odbiti ali treba znati da se piva-
 nica i disertacija dosta opsetna i da bi
 trebalo uložiti mnogo vremena i truda
 u njeno izradu i pripremanje.

Ja bih Vaš predlog da ne odričete
 nekome drugom, najda da komisiju
 Kroatianu iz. Ja Huberta Pattara,

Sl. 2: Pismo Josipa Andreisa Dragotinu Cvetku od 14. rujna 1964.

1481 - a možda biste pokušali i kod dr. Zora
Suzičića. To je veoma ozbiljan muzikolog (dok-
torirao je 1962. u Parizu na Sorboni; direktor
rijin "Elementi" naučnog napiska koji je
više nekoliko dana stajao na - i naj-
ma popularne akademije - Zagreb).

Adresa mu je: Zgb, Draškovića 27/III.

Poučavan još jednom da mi se ne
da ne može prihvatiti, vašu molbu, al-
ti sam naveda da ćete prihvatiti, može
razlozi.

Na, vaše redovno posredni-
stvom vam najlepše

Andrej

tiskana prva knjiga Andreisove *Historije muzike* godine 1951. u zavidnoj nakladi od deset tisuća (!) primjeraka, tri stotine primjeraka poslano je za studente u Ljubljani, o čemu Andreis piše Cvetku 1. veljače iste godine. Nažalost nije mu pisao ništa o pitanjima koja su mu se sigurno otvarala pri radu na tako opsežnom djelu. U vezi s *Historijom muzike* u prepisci nailazimo samo na prigodne kratke izjave, primjerice da je uz stalne pedagoške obaveze pisanje bilo dugotrajnije i zahtjevnije no što je očekivao,²¹ stoga je došlo do promjene planova kod treće knjige. To objašnjava u pismu od 25. travnja 1948.: »U vezi s trećim sveskom, koji će zapravo predstavljati posebno djelo i obrađivati samo muzičku historiju Južnih Slavena, prof. Cipra Vam je saopćio želju moju i redakcionog odbora Nakladnog zavoda: bilo bi nam veoma milo, kada bi jedan slovenački muzikolog obradio slovenačku muziku / jedan Srbin srpsku, a Bugarin bugarsku, a ja bih prikazao hrvatsku muziku. [...] Što se tiče opsega, držim, da bi bilo dovoljno 40-50 stranica na pisaćem stroju. Ako k tome dodate izvjestan broj primjera i slika, broj stranica će se povećati i na 70-80. Rok predaje bio bi u proljeće 1949., tekst bi se u Zagrebu preveo na hrvatski.« Andreisovi su se planovi o izdavanju posebne knjige koja bi obuhvatila povijest glazbe Južnih Slavena djelomično realizirali tek desetak godina kasnije, kada je 1962. u Zagrebu tiskano djelo iz pera troje autora, *Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji*; pored Andreisa i Cvetka sudjelovala je i njihova beogradska kolegica Stana Đurić-Klajn.

Historija muzike je bila pozitivno prihvaćena u stručnim krugovima, o čemu — uz već spomenutu Cvetkovu recenziju — svjedoči i sačuvano Konjovićevo pismo Cvetku od 28. studenog 1954.: »Drago mi je, što ste nagradu podělili između Andreisa i mene: on mi je prije desetak-petnaest dana poslao III. deo svoje Historije, i, koliko sam je prelistao, imam utisak da je rad ozbiljan i zamašan, koji premašuje okvir udžbenika: naročito mi se čini da je ozbiljno obradio slavensku muziku.«²² Iz Andreisovih zabilješki doznajemo i to da je *Historija muzike* bila i pored visoke naklade ubrzo rasprodana, pa je već početkom šezdesetih godina pripremao drugo, popravljeno izdanje koje je iz tiska izašlo 1966. godine. 14. rujna 1964. bilježi: »Ja radim na II izdanju moje 'Historije muzike' i moram ga kroz nekoliko mjeseci dovršiti, ne samo stoga što me veže rok u ugovoru s izdavačem, već i zato što i studenti i ljubitelji muzike moraju konačno dobiti u ruku novo izdanje djela koje je davno rasprodano. S obzirom na to da je pripremanje tog novog izdanja golem posao, ja se ničim drugim ne mogu baviti, dok to ne svršim.«²³ (sl. 2)

Mnogo kasnije, 14. ožujka 1976. Andreis je pisao Cvetku o zahtjevnim i dugotrajnim pripremama za novo izdanje knjige *Povijest glazbe*: »Nadam se, da će

²¹ U pismu od 25. lipnja 1949. Andreis spominje da mu je pisanje *Historije muzike* oduzelo više vremena nego što je pretpostavio, a 6. kolovoza 1950. javlja da je prva knjiga konačno otišla u tiskaru. Iz pisma od 12. travnja 1953. saznajemo da je zbog vremenskog tjesnaca prije objavljivanja treće knjige zamolio za »mali dopust«. Treća je knjiga bila u prodaji od studenog 1954., što javlja Cvetku u pismu od 13. listopada 1954.

²² Katarina BEDINA: *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Cvetkom in Petrom Konjovičem (1949-1968)*, 271.

²³ Ove podatke Andreis navodi Cvetku u pismima od 14. rujna 1964. i 10. lipnja 1966.

druga knjiga moje 'Povijesti glazbe' izići do kraja aprila 1976. Ali s trećom imam teškoće jer je materija delikatna a predradnje su duge i velike. U toku ove godine sigurno se neće pojaviti. Kad bi barem smio više raditi, išlo bi brže, a ovako, s mojim klimavim zdravljem, sve ide puževim korakom.«

»Ali poteškoće sa devizama ne dozvoljavaju, da se obratimo strancima, pa moramo sve izraditi u vlastitoj kući.« (27. 4. 1952.)

O uredničkom radu u Muzičkoj reviji i Muzičkoj enciklopediji

U svojim uredničkim planovima za novi glazbeni časopis *Muzička revija* Andreis je namjeravao uz priloge hrvatskih glazbenih pisaca donositi i one iz pera autora iz drugih republika. Još prije nego što je iz tiska izašao prvi broj on je stoga krajem 1949., u pismu Cvetku, uputio poziv na suradnju i slovenskim kolegama, a u pismu od 6. kolovoza 1950. posebno moli za članak uz četiristogodišnjicu rođenja skladatelja Jacobusa Gallusa: »[...] svakako su slovenski muzičari najpozvaniji, da o njemu pišu. Ja bih Vas stoga molio, da — ili Vi, ili netko drugi, možda kolega Ukmar — napišete takav članak. Što se tiče opsega, izvolite Vi odrediti koliki će biti, možda najbolje 4-5 stranica. Bilo bi vrlo dobro, da uz članak bude i ilustrativnog materijala, Gallusova slika i neki facsimile rukopisa, eventualno i notnih primjera«. Cvetko, koji je već u vrijeme svog studijskog boravka u Pragu 1938. i u Češkoj 1948.²⁴ upotpunjavao i skupljao građu o Gallusu, napisao je opsežnu studiju kojom je nadišao Andreisova očekivanja.²⁵ Čak je i sam preveo prilog sa slovenskog na hrvatski jezik.²⁶ Kao urednik *Muzičke revije* Andreis je u pismu od 7. listopada 1950. zamolio Cvetka i za pregledni prikaz glazbenih zbivanja u Ljubljani: »Biste li mogli da nam svaki drugi mjesec pošaljete pregled muzičkog života u Ljubljani? To bi nam bilo jako potrebno, jer bismo htjeli, da 'Muzička revija' postane ogledalom muzičkog života cijele države.«²⁷ (sl. 3) Andreisove primjedbe odnose se i na opće ekonomske prilike u prvim poslijeratnim godinama tadašnje Jugoslavije, u kojima su se zbog nestašice osnovnih potrepština morale svladavati i dodatne teškoće posve egzistencijalne naravi. Iz pisama doznajemo o formalnim i

²⁴ Cvetko je pratio Gallusove tragove u Pragu odmah nakon što je diplomirao godine 1938., i potom, kasnije i 1948., kada je istraživao izvore i građu u Pragu, Zabrdovicama kod Brna, u Olomoucu, Křomerižu i Wroclavu, gdje je »pronašao mnogošto što je Mantuani previdio«. Usp. Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, 39 i 156.

²⁵ Usp. Dragotin CVETKO: Jakob Gallus, *Muzička revija*, 1 (1950) 6, 350-367. Studija objavljena u *Muzičkoj reviji* bila je prva objava Cvetkovih istraživanja Gallusa. Kasnije je objavio studije u raznim inozemnim muzikološkim časopisima, više monografija (tiskanih u Ljubljani 1965., u Njemačkoj 1972., u Ljubljani 1984. i 1991.), te urednički potpisao Gallusovu zbirku *Moralia i Harmoniae morales* (1965. i 1968.).

²⁶ Iz pisama od 9. i 17. studenoga doznajemo da je u tu svrhu kupio slovensko-hrvatski rječnik i da se o nekim izrazima savjetovao sa Cvetkom.

²⁷ Cvetko se odazvao Andreisovoj molbi kraćim prilogom naslovljenim »Muzički život u NR Sloveniji«, koji je tiskan u prvom broju *Muzičke revije*.

organizacijskim teškoćama koje su pratile izdavanje časopisa, o preopterećenosti tiskare i nedostatku papira. Stoga nije mogla biti ostvarena namjera da časopis izlazi jednom mjesečno, o čemu Andreis piše Cvetku 31. prosinca 1949. U pismu od 24. travnja 1951. potužio se: »U velikom smo zakašnjenju, jer je tiskara preopterećena. Još ne znamo, kako ćemo u buduće izlaziti, da li 6 puta godišnje ili samo 4 puta, budući da je nestašica papira velika.« Osim toga tu su bile i teškoće s lošim poslovanjem nakladnika *Zora*, o čemu 14. svibnja 1951. piše: »Što se tiče 'Muzičke revije', potpuno ste u pravu, kad kažete, da poslovanje 'Zore' nije najurednije. Mi se stoga od njih rastajemo, te od sljedećeg broja 'Zora' neće više biti naš izdavač.«²⁸

O početcima dugotrajna Andreisova uredničkog rada za *Muzičku enciklopediju* doznajemo iz njegova pisma od 24. travnja 1951.: »Rad na alfabetaru muzičkog leksikona napreduje. Imat ćemo svega oko 10.500 natuknica /Stichwörter/. U Leksikografskom zavodu su mi rekli, da su Vam već dostavili nacrt alfabetara hrvatske muzike i osnovni alfabetar slovenačke muzike, koji je sigurno jako nepotpun, ali to mi nemojte zamjeriti. Molim Vas, da prema našem usmenom dogovoru izradite potpuni alfabetar slovenačke muzike.« Cvetko se promptno odazvao na tu molbu, pa ga Andreis već mjesec dana kasnije, 14. svibnja 1951. moli da popis natuknica dopuni folklornim izrazima. Nema sumnje da su se Andreis i Cvetko o natuknicama i njihovoj izradi dogovarali i usmenim putem, pa je pismeni saobraćaj na tu temu bio samo povremen, kao naprimjer u pismu od 13. listopada 1954., kada Andreis uljudno moli Cvetka da dopuni datume nastanka i prvih izvedbi skladbi o kojima je u natuknicama riječ.

Suradnike za pisanje biografskih natuknica s područja opće povijesti glazbe Andreis je tražio među kolegama iz svih republika. U pismu od 27. travnja 1952. piše: »Radi se dakle o biografskim člancima, koji bi obrađivali nejugoslavenske muzičare. Kovačević mi je rekao, da Vi smatrate, da će teško biti pronaći podesne ljude za taj rad. Ja Vas molim, da ipak pokušate [...]. Kovačević mi je spominjao Vaš razgovor u vezi sa stranim suradnicima. [...] Kamo sreće, da možemo imati suradnike iz ostalih zemalja! Otpalo bi nam mnogo muke. Ali poteškoće sa devizama ne dozvoljavaju, da se obratimo strancima, pa moramo sve izraditi u vlastitoj kući.« U vezi s uredničkim radom za *Muzičku enciklopediju* zanimljiv je i odlomak iz Andreisova pisma od 13. prosinca 1954.: »Za neko vrijeme, po naredbi direktora M. Krleže obustavlja se svaki rad u Muzičkoj enciklopediji. [...] Takva mjera je poduzeta i u nekim drugim edicijama Leksikografskog zavoda, a direktor ju je donio zato, što želi temeljitije upoznati rad tih edicija i kvalitet njihovih suradnika [...]. Osim toga prigovoreno je, da je prof. Ajlec preuzeo preveliki broj većih članaka.

²⁸ Teškoće s nedostatkom papira i neprilike s nakladnikom Andreis je spomenuo u pismima od 24. travnja 1951. i 14. svibnja 1951.

Prema tomu, želja je uprave, da prof. Ajlec po mogućnosti podijeli veće članke s još nekim ili sa dvojicom (Pokorn — Sivec?).²⁹

Koliko je taj višegodišnji opsežni urednički rad za Andreisa bio naporan i koliko ga je opterećivao možemo zaključiti na temelju iskrene izjave iz pisma od 13. veljače 1957.: »Taj posao, koji oduzima sve moje slobodno vrijeme i ne da mi niti da počnem ostvarivati svoje planove, odnosi se na Muzičku enciklopediju, koja bi (bar I. knjiga) do kraja 1957. morala izaći iz štampe. Vjerujte mi, da sam znao, da će me ovoliko okupirati i ovako razbiti projekte, ne bih se nikada upuštao u ovaj posao, u kojem imam svakojakih neugodnosti. Zamislite, da nam za I. knjigu još uvijek fali preko 600 članaka, koje još nismo dobili od autora.«

»Brkanović je veliki talent [...]« (7. 10. 1950.)
Planovi, kritike, mišljenja

Sadržaj Andreisovih pisama samo povremeno dodiruje i osobnije teme i rijetko izražava njegove osobne osjećaje. Usputni zapis o njegovim svakodnevnim obavezama u pismu od 9. studenog 1950. odaje marljivog pedagoga i istraživača: »Imam predavanja u srijedu, četvrtak i petak, uvijek ujutro, a osim toga sam petkom cijelo popodne u arhivu i knjižnici.« U pismu od 1. veljače 1951. izrazio je i svoje osobno stajalište u vezi s visoko moralnom i stručnom odgovornošću za razvoj muzikološke struke u Hrvatskoj: »Zavidim Vam, da možete putovati i istraživati. To je i moja stara želja. Nažalost moram najprije popunjavati krupnije praznine, kojih ima mnogo u hrvatskoj muzičkoj literaturi, pa tek onda misliti na druge stvari. [...] Ja sam vam pun posla. Evo što sve me čeka: 1. Redoviti rad oko uređivanja Muzičke revije. 2. Izrađivanje trećeg sveska moje Historije. 3. Momentalno priređujem i drugi svezak za recenziju. Jednu recenziju je već prošao, a sad će i drugu. 4. Korekture prvog sveska, koji je u tiskari. 5. Rad na Muzičkom leksikonu, o kojem Vam nisam još ništa pisao. O tomu ćemo kad dođete u Zagreb. 6. Predavanja u školi.«

U pismima Cvetku Andreis nije podrobnije razotkrivao svoje radne planove za budućnost. Tako je 10. lipnja 1966. samo spomenuo da je želio napisati studiju o još živućem hrvatskom glazbeniku (vjerojatno se radi o Ivi Paraću), a umjesto toga

²⁹ Rafel Ajlec (1915.-1977.) je završio studij povijesti glazbe na ljubljanskoj Akademiji za glasbo, od 1956. bio je urednik na RTV Ljubljana, honorarni predavač povijesti glazbe na Pedagoškom fakultetu, glazbeni kritičar i pisac. Bavio se i proučavanjem opusa Jacobusa Gallusa. Jože Sivec (1930.) je uz studij povijesti glazbe završio i studij germanistike na ljubljanskom Filozofskom fakultetu. Neko je vrijeme djelovao i na sarajevskoj Muzičkoj akademiji, a od 1963. na Odjelu za muzikologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani. Pored pedagoškog rada pisao je kritike i komentare, a istraživački je interes usmjerio prije svega na povijest opere. Danilo Pokorn (1924.-2003.) je uz studij prava završio i studij povijesti glazbe na ljubljanskoj Akademiji za glazbu i promovirao za doktora muzikoloških znanosti godine 1977. na Filozofskom fakultetu. Službovao je na Radiju, pisao komentare za glazbene emisije na Radiju, bio je urednikom serije gramofonskih ploča *Ars musica Sloveniae*, i od god. 1980. suradnik a potom i predstojnik Muzikološkog instituta ZRC SAZU. Najveće je napore posvetio istraživanju života i djela Amandusa Ivančića.

Zagreb, 7. 10. 1950.

Dragi kolega,

~~Prin~~ Primio sam Vaše pismo i sa žalošću konstatirao, da nećete doći u Zagreb za izvedbu Erkanovićeve "Ekvinocija". Šteta je, jer ta opera zaslužuje, da se pogleda. Erkanović je veliki talent i njegov "Ekvinocij", iako prvo njegovo operno djelo, ipak nema mnogo nedostataka. On je uspio da dade vrlo impresivne ~~dra~~ matske momente, da oblikuje muzički karaktere i stvori svoj specifični izraz, koji je ujedno i nacionalan. Preporučam Vam, da jednom prilikom to značajno djelo pogledate. Uostalom, možda će ga i Vaša opera staviti na repertoar.

Što se tiče knjige A. Firroa, ona bi morala što prije stići u Zagreb, radi popisne komisije, koja pregledava biblioteku dra Plamenca. Ako možete, pošaljite knjigu po nekoj osobi. Ako ne, pošaljite je express-preporučeno na moju adresu i ja ću je predati komisiji.

Hvala na obećanju za ~~izvorni~~ članak o Callusu. Kao rok ostaje ~~maksimalno~~ sredina novembra. Mislim, da Vam to odgovara. Jako bi me veselilo, kad ~~bi~~ ^{biste} mogli poslati nešto ilustrativnog materijala /slike, kakav notni primjer, ~~facsimile~~/.

Vaša pretplata na "Muzičku reviju" odnosi se, kako sam Vam pisao na brojeve 4., 5., 6. One prve ~~izvorne~~ brojeve dobili ste na poklon od redakcije. U ovom pismu Vam prilažem potvrdu o uplaćenju pretplate. Ako budete mogli učiniti malo ~~propagande~~ za našu reviju, bili bismo Vam svi jako zahvalni. Također bih Vas ~~otom~~ prigodom zamolio za slijedeće: biste li mogli da nam svaki drugi mjesec pošaljete jedan pregled muzičkog života u Ljubljani? To bi nam bilo jako potrebno, jer bismo htjeli, da "Muzička revija"

Sl. 3: Pismo Josipa Andreisa Dragotinu Cvetku od 7. listopada 1950.

postane ogledalom muzičkog života cijele države. U tom smislu smo već poduzeli potrebne korake. Da li ćemo uspjeti, pitanje je.

Moja "Historija muzike" /prvi dio/ počela je da se slaže u tiskari. Već sam dobio prve korekture. Ali sumnjam, da će biti gotova prije januara-februara. Vaš primjerak ćete dobiti Vi i kolega Ukmarić, a to nemojte sumnjati. A i za Hrv. Enciklopediju mislit ću na Vas.

Dr. Flamenac je jučer stigao u Zagreb. Danas sam bio s njim. On stanuje u Hotel Palace, soba br. 54. /Strossmayerov trg/. Održat će i u Zagrebu dva predavanja oko 17. oktobra.

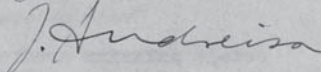
I mi počnemo rad na Akademiji slijedećeg tjedna. U historijski odeljak primili smo 3 učenika, a isto toliko odbili.

Drago mi je, da je kod Vas sve zdravo i da su se djeca riješila neugodnih bolesti. I kod moje obitelji nema dosad ništa zla.

Dragi kolega, ja se nadam, da će brzo biti prilike, da se opet vidimo i porazgovorimo, također i u vezi sa stručnom problematikom.

Dotad ostajte mi zdravo i vjerujte u iskrene osjećaje

odanog Vam

Mnogo pozdrava gđi supruzi i djeci!

bavi se pripremom *Uvoda u muzičku umjetnost*, ali razloge za izmjenu planova ne navodi. Potom 19. veljače 1970. samo kratko napominje da priprema izdanje Lukačićevih moteta, 14. rujna 1977. da priprema monografsku studiju o Ivi Paraću, a 20. ožujka 1979.: »Planova imam, a nažalost i bolesti, pa ne znam koliko ću stići napraviti.« Te je godine pripremao i zbirku svojih tekstova pod naslovom *Iz hrvatske glazbe*, pa je u pismu od 30. lipnja zamolio Cvetka, tada urednika slovenskog muzikološkog časopisa *Muzikološki zbornik*, za dozvolu da u nju uvrsti i svoj prilog koji je u *Muzikološkom zborniku* bio objavio 1968.³⁰ I u posljednjoj godini života, Andreis je, koliko su mu snage dopuštale, radio na ostvarenju nekih temeljnih zadaća muzikološke struke i u svom posljednjem pismu od 16. lipnja 1981. piše: »Ja se natežem oko izdavanja novog izdanja moje knjige 'Music in Croatia' koju poznate.[...] Na žalost nema novaca, pa sam morao pristati na to, da knjiga izađe bez notnih primjera i samo s nekoliko slika. To je veliki gubitak a ja nemam drugoga izlaza.«

Kako sadržaj pisama većinom ne nadilazi razinu informacije i samo rijetko dotiče autorove poglede na glazbu i aktualna glazbena događanja, posebno su u korespondencijskim zapisima zanimljive dvije Andreisove kritičke opaske uz izvedbe domaćih skladbi. O dojmovima s premijere Brkanovićeve opere *Ekvinocij* piše 7. listopada 1950.: »Brkanović je veliki talent i njegov 'Ekvinocij', iako prvo njegovo operno djelo, ipak nema mnogo nedostataka. On je uspio da dade vrlo impresivne dramatske momente, da oblikuje muzičke karaktere i stvori svoj specifičan izraz, koji je ujedno i nacionalan. Preporučam Vam, da jednom prilikom to značajno djelo pogledate.« (sl. 3) Dojam sa izvedbe djela suvremenog slovenskog skladatelja Lucijana Marije Škerjanca u Zagrebu bio je manje pozitivan, pa je 27. studenog 1950. pisao Cvetku: »'Sonetni venec' je također djelo, koje zaslužuje priznanje i pohvale, iako se u njemu opaža ona eklektička nota, koje se Škerjanc teško oslobađa. Ali on je majstor, to je van svake diskusije.«

Andreisove veze s drugim slovenskim glazbenim piscima, s hrvatskim i nekim inozemnim muzikolozima

O prvom posrednom doticaju Josipa Andreisa sa slovenskim glazbenim životom svjedoči njegova klavirska skladbica za djecu *Ples lutke*, koja je već 1929. objavljena u prilogu ljubljanske glazbene revije *Nova muzika*.³¹ Djelce je vjerojatno

³⁰ Usp. Josip ANDREIS: Pozabljeni nokturmo Ferda Livadića, *Muzikološki zbornik*, 4 (1968), 70-77.

³¹ *Nova muzika* bila je glazbeni dvomjesečnik za vokalnu i instrumentalnu glazbu koji je izdavala ljubljanska naklada Glasbena Matica u godinama 1928. i 1929., a uređivao ju je Emil Adamič. Pored kritika i esejističkih priloga u dvama godištim časopisa objavljeno je oko stotinu skladbi. Većim dijelom su to bile popijevke i kraće klavirske skladbe, kao i pojedina komorna djela i djela za zbor iz pera mladih, pretežno neafirmiranih slovenskih skladatelja, te predstavnika drugih slavenskih naroda — srpskih, hrvatskih i čeških skladatelja (među njima i skladba za četvrttonski klavir Aloisa Hábe) te bugarskoga autora.

plod njegova učenja kod skladatelja Ive Paraća, i u Andreisovoj bibliografiji ostaje kao zanimljivost. Objava je bila u skladu s uređivačkom politikom *Nove muzike*, koja je nastojala dati priliku i mladim, još neafirmiranim skladateljima.³²

Nakon više od jednog desetljeća Andreis se umjesto skladanju radije posvetio pedagoškom i muzikološkom radu. Nakon rata on je, osim divljenja za spomenute Cvetkove monografske radove, iskazivao i priznanje za uspjehe u radu drugih slovenskih povjesničara, koje je smatrao uzorima. Cvetku je 12. listopada 1949. pisao: »Mi se Hrvati moramo Vama Slovencima diviti i gledati u vama dobre uzore. Vi daleko manje od nas govorite, ali daleko više radite. To se odrazuje specijalno na muzikološkom području. Kroz zadnju godinu i pol ste izdali već historiju muzike, nekoliko partitura i sada jednu važnu monografiju.« A u pismu desetak godina kasnije, 21. rujna 1958.: »Danas se u jugoslavenskoj muzičkoj nauci Slovenija nalazi na čelu i to zahvaljujući u prvom redu Vašem ličnom doprinosu.«

Iako Andreisova prepiska s drugim slovenskim muzikolozima i glazbenicima nije sačuvana, na osnovu sekundarnih izvora ali i pisama Cvetku možemo zaključiti da je ona postojala i da su se kontakti odvijali, osobito u predratnom vremenu i u prvim poslijeratnim godinama. O tome da je Andreis poznao Vilka Ukmara svjedoče bilješke u pismima iz toga vremena koje je upućivao Cvetku, kada ga moli da Ukmaru prenese pozdrave ili ga zamoli za članak (21. 1. 1953.). S druge strane možemo o njihovom kontaktu zaključivati i na osnovu činjenice da je Ukmaru za poglavlje o povijesti hrvatske glazbe u knjizi *Zgodovina glasbe*, tiskanoj godine 1948., bio potreban materijal, i da je najvjerojatnije zamolio Andreisa za pomoć.

Pored dogovora koji su se odnosili na objavljivanje dviju njegovih recenzija u *Slovenskoj glasbenoj reviji*,³³ Andreis je s njezinim urednikom, slovenskim skladateljem Matijom Bravničarom imao i kontakte osobnije naravi. O tome svjedoči i sačuvan prijepis pisma koje je Bravničar uputio Andreisu 26. prosinca 1952.,³⁴ moleći ga da posreduje u nastojanjima da se njegovom sinu pribavi stipendija. Zašto je Andreis svoj odgovor Bravničaru priložio pismu koje je 17. siječnja 1953. uputio Cvetku nije jasno jer se dokument nije sačuvao.

Najvjerojatnije se Andreis izravno dogovarao i s drugim slovenskim glazbenim piscima koji su surađivali u prvom izdanju *Muzičke enciklopedije*, među njima i s Rafaelom Ajlecom. Iz njegovog prikaza priloga u *Muzikološkom zborniku*, u kome je bio objavljen i već spomenuti Andreisov članak, možemo zaključiti da je Ajlec veoma

³² Urednik časopisa Emil Adamić želio je objavljivati i djelca »lakšeg, instruktivnog značaja za violinu i klavir« te je u tu svrhu izdavao prilog *Mala nova muzika*, namijenjen najmlađim glazbenicima. U njezinom je drugom (i posljednjem) godištu objavljena i Andreisova skladbica. Naklada Glasbena Matica ponovno je objavila, godine 1932., sve priloge iz *Male nove muzike* u posebnom svesku.

³³ Osim već spomenute recenzije Cvetkove monografije o Davorinu Jenku Andreis je u *Slovenskoj glasbenoj reviji* objavio i recenziju studije Albe Vidakovića *Sakramentar MR 126 Metropolitanske knjižnice u Zagrebu*, JAZU, Zagreb 1952. Usp. Josip ANDREIS: Nova studija s područja glasbene paleografije, *Slovenska glasbena revija*, 2 (1953-1954) 1-2, 24.

³⁴ Prijepis pisma nalazi se u Narodnoj i univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani, u mapi Bravničar, Kronika.

cijenio Andreisa: »Posebno mi se čini ispravnim da se u IV. svesku Muzikološkog zbornika oglasio konačno i Josip Andreis iz Zagreba, pisac kojega obzirom na opseg i važnost njegova dugogodišnjeg rada na područjima hrvatske i opće povijesti glazbe doista mirne savjesti možemo smatrati starješinom jugoslavenskih historiografa. Na Međunarodnom muzikološkom kongresu 1967. u Ljubljani osjetio sam kao težak propust kongresnog rasporeda to što na njemu nije imao ni predavanje ni konferenciju te tako stranim učesnicima kongresa nije bio predstavljen jedan od vodećih zastupnika jugoslavenske glazbene misli.«³⁵ Na osnovu sadržaja pisama nije bilo moguće ustanoviti zašto Andreis nije sudjelovao na kongresu, jer iz kongresne godine 1967. nemamo nijedno sačuvano pismo.³⁶

Iz Andreisovih pisama Cvetku doznajemo i o kontaktima s Draganom Plamencom, s kojim se Andreis krajem godine 1950. često viđao i diskutirao. O posjetima Plamenca piše u pismima od 7. listopada 1950. i 9. studenog 1950.: »Dr. Plamenac je još u Zagrebu. S njim sam često. On će u Ameriku ponijeti sve svoje knjige. Zbog toga prenosa se toliko i zadržao. Razgovarat ćemo i o Bombardellijevom članku. U ovom broju izlazi nastavak, koji je interesantniji i jasniji od prvog članka.« Radi se o članku Silvija Bombardellija naslovljenom »O nekim problemima naše muzičke estetike i kritike«, koji je te godine bio objavljen u *Muzičkoj reviji*.

Andreis je cijenio i druge svoje hrvatske kolege, posebice mladoga Ivu Supičića. Godine 1964. ga je, uz Krešimira Kovačevića i Huberta Pettana, preporučio Cvetku kao člana komisije za ocjenu i obranu Županovićeve doktorske disertacije u Ljubljani: »Supičić je veoma ozbiljan muzikolog. Doktorirao je 1962. u Parizu na Sorboni dizertacijom 'Elementi sociologije muzike', koja je prije nekoliko dana štampana u izdanjima Jugoslavenske akademije u Zagrebu.«

Osim navedenih slovenskih i hrvatskih glazbenih pisaca Andreis spominje u pismima i neke uvažene strane muzikologe, među njima Nicolasa Slonimskog³⁷ i Zofiu Lissu.³⁸

Uvid u sadržaj Andreisovih pisama neće doduše bitno pridonijeti prepoznavanju njegova stručnog profila (najznačajniji izvor za to ostaju njegova djela), jer u pismima nećemo naći u tom smislu zanimljive duže zapise koji bi razotkrivali

³⁵ Rafael AJLEC: Ob prebiranju Muzikološkoga zbornika, *Sodobnost*, 17 (1969) 5, 563.

³⁶ Obimne pripreme za kongres Međunarodnog muzikološkog društva, održanog 1967. u Ljubljani, teškoće s nekim beogradskim kolegama i sa samom izvedbom kongresa Cvetko opširno opisuje u svojim sjećanjima. Usp. Dragotin CVETKO: *V prostoru in času. Spomini*, 254-264.

³⁷ Andreis piše Cvetku 24. siječnja 1953. da je Slonimskom poslao u Boston tražene podatke o hrvatskoj glazbi, kao i popis opera i baleta koje je Zagrebačko kazalište izvelo od 1925. do tada.

³⁸ U Cvetkovoju korepondenciji sačuvano je izvorno pismo Zofie Lisse, datirano 25. svibnja 1963. i naslovljeno na Cvetka, koje je do njega stiglo preko Andreisa. Lissa ga u tom pismu moli za konkretne prijedloge naslova starih skladbi »slovenskih mojstora«, nastalih do 18. stoljeća, koje bi se mogle izvesti na koncertima u okviru *Festivala stare slavenske glazbe* godine 1965. ili 1966. u Poljskoj. Za konkretni odgovor trebalo bi potražiti i pregledati povratnu korespondenciju ukoliko ona postoji. Cvetko je na kongresu, održanom u okviru spomentuog festivala u Varšavi 1966., sudjelovao referatom *La musique slovène du XVIIe au XVIIIe siècle*. Cvetko je referat objavio u zborniku *Musica antiqua Europae orientalis. Acta scientifica Congressus I*, Warszawa 1966, 164-200.

njegove stavove i poglede na neka stručna pitanja ili na umjetnost uopće. Oni su sasvim sigurno dolazili do izražaja u diskusijama sa Cvetkom prigodom njihovih osobnih i profesionalnih susreta u Ljubljani, Zagrebu ili u gradovima u kojima su se obojica nalazila kao sudionici muzikoloških kongresa. Na to upućuju i navodi u Andreisovom pismu od 1. veljače 1951.: »Drago mi je veoma, da ćete se na putu za Beograd zaustaviti u Zagrebu zbog mene. I ja rado očekujem Vaš dolazak, da se konačno malo opsežnije porazgovorimo o mnogim stvarima.«

Unatoč sadržajnoj skromnosti i uglavnom obavijesnoj razini, Andreisova pisma mogu poslužiti kao uvjerljiv dopunski izvor za osvjetljavanje njegova djelovanja, životnih planova i prilika koje su ga povezivale s partnerom u prepisci. Njegova pisma-bilješke, uz neke prigodne primjedbe o onome što radi, na poseban način bacaju svjetlo ne samo na Andreisovu biografiju nego i na probleme početaka i razvoja muzikološke struke u poslijeratnoj Jugoslaviji.

LITERATURA:

- AJLEC, Rafael: Ob prebiranju Muzikološkoga zbornika, *Sodobnost*, 17 (1969) 5, 559-564.
- ANDREIS, Josip: Ples lutke, *Nova muzika* 2 (1929) 6, 4.
- ANDREIS, Josip: O preduvjetima ispravne glazbene kritike, *Hrvatska revija* 13 (1940) 11, 592-594.
- ANDREIS, Josip: Pomembna obogatitev domaće glazbene literature. Dr. Dragotin Cvetko: Davorin Jenko in njegova doba — Izdanje Srbske akademije znanosti, Beograd 1952, *Slovenska glasbena revija*, 1 (1952) 3-4, 77.
- ANDREIS, Josip: Nova študija s područja glazbene paleografije, *Slovenska glasbena revija*, 2 (1953-1954) 1-2, 24.
- ANDREIS, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb 1951-1954, 1966².
- ANDREIS, Josip — CVETKO, Dragotin — ĐURIĆ-KLAJN, Stana: *Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji*, Školska knjiga, Zagreb 1962.
- ANDREIS, Josip: Pozabljeni noćturno Ferda Livadića, *Muzikološki zbornik*, 4 (1968), 70-77.
- BEDINA, Katarina: *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Cvetkom in Petrom Konjovičem (1949-1968)*, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana 2007.
- CVETKO, Dragotin: Problemi umetnostne kritike, *Ljubljanski zvon*, 60 (1940) 11-12, 582-586.
- CVETKO, Dragotin: *Risto Savin*, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1949.
- CVETKO, Dragotin: Muzički život u NR Sloveniji, *Muzička revija*, 1 (1950) 1, 55-58.
- CVETKO, Dragotin: Jakob Gallus, *Muzička revija*, 1 (1950) 6, 350-367.
- CVETKO, Dragotin: *Davorin Jenko*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd 1952.
- CVETKO, Dragotin: Josip Andreis: *Historija muzike*, *Slovenska glasbena revija*, 2 (1953) 1-2, 23.
- CVETKO, Dragotin: La musique slovène du XVIe au XVIIe siècle, *Musica antiqua Europae orientalis. Acta scientifica Congressus I*, Warszawa 1966, 164-200.
- CVETKO, Dragotin: *V prostoru in času. Spomini*, Slovenska matica, Ljubljana 1995.
- SIVEC, Jože: Razvoj in dosežki glasbenega zgodovinopisja na Slovenskem, *Muzikološki zbornik*, 17 (1981) 2, 145-181.
- UKMAR Vilko — CVETKO Dragotin — HROVATIN, Radoslav: *Zgodovina glasbe*, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1948.

Zagreb, 19. II 1970.

Dragi kolega,

Vaše me je ljubazno pismo od 15. II neobično obradova-
lo i ja Vam na njemu najtoplije zahvaljujem. Ono što sam bio
tek naučio ali bez službene potvrde, pokazalo se kao tačno.
Postali ste akademik, redoviti član Slovenske akademije znano-
sti i umjetnosti. Konačno. Jer ste taj naslov, častan i odgo-
voran, već odavno zaslužili svojim znanstvenim radom i rezul-
tatima s kakvim se na terenu muzikologije nitko u Jugoslaviji
ne može pohvaliti. Ja Vam na tom visokom priznanju najsrdačni-
je čestitam i želim Vam da Vaš ⁿtítul nosite još dugo godina
na sreću Vašu ličnu i svih nas koji Vas volimo i cijenimo.

A ako sam i ja, bar malo pridonio ovom značajnom događaju,
onda me to ispunja još većom srećom i ponosom.

Hvala Vam na lijepim riječima za "Arti musices". No
moram Vas upozoriti da nam se potkrala u tiskari neugodna
greška pa Vas molim da je u Vašem primjerku ispravite a ka-
žite to, molim Vas, i drugim kolegama koji su naš zbornik pri-
mili. Naime, strana 41 je zapravo strana 42, a strana 42 je
strana 41. Mi smo to opazili tek nakon što smo stanoviti broj
primjeraka već ekspedirali. Zatim smo obustavili ekspediranje
i otpremili preostali dio naklade u tiskaru gdje će to ispra-
viti. Taj posao traži vremena i tako će mnogi naši prijatelji
i pretplatnici dobiti zbornik sa zakašnjenjem.

Mislím na Vas i na moje obećanje u pogledu saradnje.
Ja se nadam da ću riječ održati i poslati Vam makar mali pri-
log. Neprilika je međjutim u tomu, što sam mnogo zauzet s

Sl. 4: Pismo Josipa Andreisa Dragotinu Cvetku od 19. veljače 1970.

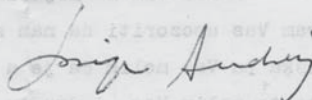
pripremanima za izdanje Lukačićevih moteta, tj. onih 16 moteta koje nije objavio dr. Plamenac u svojoj zbirci (1935). Vi i sami znate da je to velik posao: transkripcija, continuo, oznake za interpretaciju, uvodna studija. Veliki dio toga složenoga posla već je gotov ali još dosta preostaje. A ove godine bi ti moteti svakako morali izaći jer se upravo 1970. navršava 350 godina otkako su Lukačićeve "Sacrae cantiones" bile objavljene u Veneciji (1620). Taj značajan jubilej za hrvatsku muziku ne smijemo propustiti.

Kad dodju ljepša vremena skočit ću do Vas u Ljubljana da se malo potazgovorimo u pogledu predavanja na našem novom muzikološkom odjelu Muzičke akademije koji će, nadamo se, biti otvoren prema planu, tj. u jesen 1970.

Završavajući ovo pismo, ja Vam, dragi kolega, ponovo od svega srca čestitam na izboru za akademika i želim Vam prije svega dobro zdravlje, uvjet za svaki rad.

Vas i Vaše srdačno pozdravlja

Vaš odani

Summary

A CONTRIBUTION TO THE BIOGRAPHY OF JOSIP ANDREIS: THE
LETTERS TO DRAGOTIN CVETKO

Forty-two letters that the Croatian music historian Josip Andreis (1909-1982) wrote to his Slovenian colleague Dragotin Cvetko (1911-1993) are preserved at the National and University Library in Ljubljana. The men's correspondence lasted for almost four decades; the first letter is dated the first year after the Second World War (1946) and the last one a few months before the correspondent's death (1981). Although these letters mostly do not go beyond the plain communicational level and do not express their author's views on the music and music life of that time, they represent a persuasive additional source for the biography of Josip Andreis and contribute to awareness on the post-war situation in the former Yugoslavia, in which both correspondents worked to develop musicology on the national level.